

Kultuuriministri määruse „Muuseumi-, muinsuskaitse- ja raamatukogupoliitika kujundamise ning rakendamise strateegiliste partnerite toetamise tingimused ja kord“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus ja eesmärk

Määrus kehtestatakse riigieelarve seaduse § 53¹ lõike 1 alusel.

Kultuuriministri määruse eelnõuga (edaspidi *eelnõu*) reguleeritakse taotlusvoorst „Toetus muuseumi-, muinsuskaitse- ja raamatukogupoliitika kujundamise ning rakendamise strateegilistele partneritele“ (edaspidi *taotlusvoor*) toetuste jagamist.

Eelnõu hakkab asendama kahte praegu kehtivat kultuuriministri määrust „Muinsuskaitse, muuseumide ja raamatukogude valdkonna partnerorganisatsioonide toetamise tingimused ja kord“¹ ja „Kultuuripärandi valdkonna toetamise tingimused ja kord“². Kultuuripärandi valdkonna toetamise praeguse taotlusvooru fookus on ebamäärane, toetatavate üksikprojektide mõju valdkonnale on väike ning osaliselt dubleerib see Kultuurkapitali ja kehtiva partnerorganisatsioonide taotlusvooru eesmärgi. Samuti vajab muutmist kehtiv partnerorganisatsioonide toetamise meede.

Uue meetme eesmärk on jõuda avatud ja võrdsetel alustel toimiva partnerluseni, mis on selgelt seotud kultuuri arengukava³ eesmärkidega. Partnerlussuhete ja ootuste paremaks haldamiseks jaguneb toetus poliitika kujundamisel kaasaráäkimise toetuseks (edaspidi *poliitika kujundamise toetus*) ja poliitika rakendamise toetuseks. Samas ei tähenda poliitika kujundamise toetuse mittedaamine seda, et organisatsioonil ei oleks õigust oma arvamust avaldada või et Kultuuriministeerium (edaspidi *KuM* või *toetuse andja*) ei kaasaks jätkuvalt kõiki valdkonnas tegutsejaid eri poliitikamuudatuste kavandamisse. Erinevus on vaid selles, et kui teiste organisatsioonide puhul on kaasaráäkimine vabatahtlik ning seetõttu ka kohati juhuslik ja mitte kõiki organisatsiooni liikmeid kaasav, siis poliitika kujundamise toetuse saaja võtab kohustuse, et kolme aasta jooksul panustatakse muuseumi-, muinsuskaitse- või raamatukogupoliitika kujundamisse, sellega seotud õigusloomesse ning arengudokumentide väljatöötamisse ja muutmisse. Toetuse saaja peab tagama liikmeskonna koordineeritud ja laiapõhjaliselt kujundatud seisukohad. Samuti selle, et kõigil liikmetel on võimalus leida infot, kes esindab nende seisukohti KuM-iga suhtlemisel, millistel olulisematel teemadel seda tehakse ja millised on kanalid oma arvamuse esitamiseks.

Prioriteedid ehk fookusteemad valitakse kolmeks aastaks vastavalt kultuuri arengukavale ja nendest teavitatakse taotlusvooru avamisel. Fookusteemad hõlmavad nii perioodi olulisemaid poliitikamuudatusi (sh õigusloome), millega seoses oodatakse huvikaitseorganisatsioone kaasa rääkima, kui ka konkreetseid kultuuri arengukavast tulenevaid tegevussuundi, kuhu oodatakse ühenduste panust.

Partnerid valitakse kolmeks aastaks ja esimene taotlusvoor on kavandatud aastateks 2025–2027. Vahepealsel ajal partnereid ei muudeta, et tagada partneriteks valitud ühingutele kindlustunne tegevuste kavandamisel ja stabiilsus pikemaks perioodiks. Pikaajaline partnerlus tagab, et koostöö on sisukam ning tegevustega on võimalik saavutada suuremat ja kestvamat mõju.

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Kultuuriministeeriumi kultuuriväärtuste osakonna muuseuminõunik Marju Reismaa (marju.reismaa@kul.ee, 628 2335) ja Kultuuriministeeriumi

¹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/104012019021>

² <https://www.riigiteataja.ee/akt/109012024009>

³ <https://kul.ee/kultuur2030>

õigus- ja haldusosakonna õigusnõunik Kadri Kilvet (kadri.kilvet@kul.ee, 628 2224), kes tegi
eelnõu juriidilise ekspertiisi.

Eelnõu ja seletuskirja on keeleliselt toimetanud Luisa Tõlkebüroo.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kaheksast peatükist ja 23 paragrahvist.

1. peatükk „Üldsätted“

Paragrahviga 1 kehtestatakse eelnõu reguleerimisala.

Lõike 1 kohaselt kehtestatakse eelnõuga taotlusvoorst toetuse taotlemise, taotleja ja taotluse hindamise ning toetuse andmise ja kasutamise tingimused ja kord.

Lõike 2 kohaselt tuleb määrusega reguleerimata küsimustele kohaldada haldusmenetluse seadust (edaspidi *HMS*). Haldusmenetlusele tuleb kohaldada HMS-i sätteid kooskõlas eelnõus sätestatud korra ja erisustega.

Lõike 3 kohaselt on toetuse andja KuM, kes vastutab taotlusvooru väljakuulutamise ja koordineerimise eest: teavitab taotlejaid ja avalikkust toetuse saamise võimalusest, menetleb taotlusi, teeb rahuldamise otsuseid jms. Toetuse andja täpsemad õigused ja kohustused on sätestatud seletuskirja §-des 22 ja 23.

Lõike 4 kohaselt nimetatakse strateegilist partnerit toetuse saajaks.

Paragrahviga 2 kehtestatakse toetuse andmise eesmärk, tulemus ja mõju.

Lõike 1 kohaselt on taotlusvooru üks eesmärk leida KuM-ile asjatundlikud ja võimekad partnerid muuseumi-, muinsuskaitse- ja raamatukogupoliitika (edaspidi *poliitika*) kujundamisel, sealhulgas õigusloomes kaasarákimiseks, uute sekkumismeetmete kujundamiseks ja toetuse andja nõustamiseks huvirühmi puudutavates küsimustes. Teine eesmärk on leida asjatundlikud ja võimekad partnerid poliitika rakendamisel – st tegevuste elluviimiseks kultuuri arengukava eesmärkide saavutamisel.

Lõikes 2 kirjeldatakse toetuse andmise oodatavaid tulemusi.

Üks oodatav tulemus on partneritelt saadav sisend kultuuripoliitika kujundamiseks, mis on kogutud oma liikmeskonda ja valdkonna teisi huvirühmi koordineeritult ja laiapõhjaliselt kaasates.

Poliitika rakendamise toetuse oodatav tulemus on kultuuri arengukava eesmärkide saavutamiseks vajalike tegevuste elluviimine.

Lõike 3 kohaselt on toetuse andmise oodatav mõju terviklik, kaasav ja teadmistepõhine ehk kokkuvõttes kvaliteetne kultuuripoliitika. Samuti muuseumide, muinsuskaitse ja raamatukogude valdkonna areng ning suurem mõju ühiskonnas.

Paragrahviga 3 kehtestatakse toetatavad tegevused ja riigiabi reeglid.

Lõike 1 kohaselt antakse toetust poliitika kujundamisel kaasarákimiseks ja poliitika rakendamiseks.

Lõige 2 sätestab, et lõikes 1 nimetatud tegevuste täpne fookus ja sisu kalendriaastate lõikes avalikustatakse taotlusvooru avamise teates.

Lõigete 3 ja 6 kohaselt võib poliitika rakendamise toetus kvalifitseeruda riigiabiks konkurentsiseaduse § 30 tähenduses või vähese tähtsusega abiks (edaspidi *VTA*) konkurentsiseaduse § 33 tähenduses. Konkurentsiseaduse § 30 lõige 1 sätestab, et riigiabiks loetakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõikes 1 sätestatud abi. Riigiabi konkreetset definitsiooni Euroopa Liidu toimimise leping ei anna, kuid artikli 107 lõike 1 järgi on riigiabi igasugune liikmesriigi või riigi ressurssidest ükskõik millisel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist ning mis on ühisturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust. Vähese tähtsusega abi hinnatakse samade kriteeriumide alusel kui riigiabi. Iga üksiku toetuse puhul rakenduv abi liik sõltub abi saajast ja tegevustest, milleks toetust taotletakse.

Viidatud lõigetes sätestatakse VTA ja riigiabi andmise õiguslik alus ning antakse viited asjakohastele regulatsioonidele.

Lõikes 4 sätestatakse, et VTA andmisel tuleb muu hulgas jälgida, et ühele ettevõtjale (taotlejale) antava VTA kogusumma koos varem antud VTA-ga ei ületaks mis tahes kolme aasta pikkuse ajavahemiku jooksul VTA määruse artikli 2 lõikes 2 nimetatud summat. Kehtiva regulatsiooni kohaselt on kogusumma 300 000 eurot. Kogusumma all mõeldakse kogu avaliku sektori toetust kokku. Kui VTA-na kvalifitseeruvat toetust taotletakse suuremas summas, millele taotlejal on õigus, hindab toetuse andja, kas rakendada saab eelnõu § 3 lõikes 6 nimetatud riigiabi erandit. Kui grupierandiga hõlmatud riigiabi anda ei saa (taotleja ei vasta tingimustele), vähendab toetuse andja taotleja nõusolekul toetuse summat kuni vähese tähtsusega abi ülemmäärani. Kui piirmäär on täis, jäetakse taotlus HMS-i kohaselt läbi vaatamata.

Lõike 5 kohaselt loetakse VTA suuruse arvestamisel üheks ettevõtjaks kõik sellised ettevõtjad, kes on omavahel seotud VTA määruse artikli 2 lõike 2 kohaselt. Selle järgi hõlmab „üks ettevõtja“ kõiki ettevõtteid, mille vahel on vähemalt üks järgmistest tunnustest:

- 1) ettevõtte omab teises ettevõttes aktsionäride või osanike häälteenamust;
- 2) ettevõttel on õigus ametisse määrata või ametist vabastada enamikku teise ettevõtte haldus-, juht-, või järelevalveorgani liikmetest;
- 3) ettevõttel on õigus rakendada teise ettevõtte suhtes valitsevat mõju vastavalt teise ettevõttega sõlmitud lepingule või selle asutamislepingule või põhikirjale;
- 4) ettevõtte, mis on teise ettevõtte aktsionär või osanik, kontrollib vastavalt kokkuleppele teiste aktsionäride või osanikega üksi sellise ettevõtte aktsionäride või osanike häälteenamust.

Üheks ettevõtjaks peetakse ka ettevõtteid, mis on eelmainitud punktides 1–4 kirjeldatud suhtes ühe või enama muu ettevõtte kaudu. VTA maksimaalse määra väljaselgitamisel vaadeldakse ettevõtete seoseid riigipõhiselt. Euroopa Komisjon on „ühe ettevõtja“ mõiste määratlemisel lähtunud asjaolust, et konkurentsieskirjade kohaldamisel on ettevõtja igasugune majandustegevusega tegelev üksus, olenemata tema õiguslikust seisundist ja rahastamisviisist, ning Euroopa Liidu Kohus on otsustanud, et kõiki sama üksuse (õiguslikult või faktiliselt) kontrollitavaid üksusi tuleks käsitleda ühe ettevõtjana.

Lõike 7 kohaselt võetakse VTA andmisel arvesse VTA määruse artiklis 5 ja riigiabi andmisel grupierandi määruse artiklis 8 sätestatud erinevateks eesmärkideks antava abi kumuleerimisreegleid. Nimetatud kumuleerimisreegleid on arvesse võetud riigiabi ja vähese

tähtsusega abi registris, mis tähendab, et sealt nähtub, millist liiki ja kui palju abi on ettevõtjale antud. Kumuleerimisreegleid tuleb arvesse võtta ka grupierandiga hõlmatud riigiabi andmisel. Eelnõu alusel taotletavat/eraldatavat toetust võib kumuleerida mistahes muu riigiabiga, kui meetmed on seotud erinevate kindlaksmääratavate abikõlblike kuludega. Kui erinevad abiallikad on seotud samade, osaliselt või täielikult kattuvate kindlaksmääratavate abikõlblike kuludega, on kumuleerimine lubatud, kuni ei ületata suurimat abi osakaalu või abisummat, mida grupierandi määruse kohaselt abi suhtes kohaldatakse.

Lõike 8 kohaselt tuleb VTA või riigiabina saadud või antud toetustega seotud dokumentatsiooni säilitada vähemalt kümme aastat alates abi saamisest või andmisest. See nõue kehtib nii toetuse andja kui ka toetuse saaja kohta. Toetuse andmise ja saamise aluseks olevate dokumentide ja tõendite säilitamise kohustus nõutud aja jooksul tuleneb sellest, et tõendada vajaduse korral toetuse andmise või saamise õiguspärasust. Dokumente säilitatakse alates toetuse määramisest ehk abi andmise otsuse tegemisest.

Lõige 9 piirab eelnõu kohaldamist ja sätestab, et eelnõu ei kohaldata VTA või riigiabi saajale kalandus- ja vesiviljelusvaldkonnas antava abi suhtes, põllumajandustoodete esmatootmise sektorile antava abi suhtes, põllumajandustoodete töötlemise ja turustamise sektoris juhul, kui abisumma määratakse kindlaks esmatootjatelt ostetud või kõnealuste ettevõtjate poolt turule lastud toodete hinna või koguse alusel või kui abi antakse tingimusel, et osa abist või kogu abi antakse edasi esmatootjatele. Samuti ei saa eelnõu kohaldada abile, mida antakse tegevuseks, mis on seotud ekspordiga kolmandatesse riikidesse või liikmesriikidesse, täpsemalt sellisele abile, mis on vahetult seotud eksporditavate koguste, turustusvõrgu loomise ja toimimise või muude eksportimisest tulenevate jooksvate kuludega, ning abile, mille tingimuseks on kodumaiste toodete kasutamine importtoodete asemel.

Samuti ei kohaldata eelnõu raskustes olevatele ettevõtjatele. Taotlejale kehtib nõue, et ta ei tohi olla Euroopa Liidu õiguse kohaselt raskustes. Raskuses oleva ettevõtja definitsioon on esitatud grupierandi määruse artikli 2 punktis 18. Taotleja ei tohi vastata järgmistele tunnustele:

1. Tegemist on piiratud vastutusega äriühinguga (v.a alla kolme aasta tegutsenud väike / keskmise suurusega ettevõtja (edaspidi *VKE*)), kes on akumulieritud kahjumi tõttu kaotanud üle poole oma märgitud osa- või aktsiakapitalist. Nii on see juhul, kui akumulieritud kahjumi mahaarvamine reservidest (ning kõikidest muudest elementidest, mida üldiselt peetakse äriühingu omavahendite osaks) annab negatiivse kogusumma, mis ületab poole märgitud osa- või aktsiakapitalist. Käesoleva punkti tähenduses osutab „piiratud vastutusega äriühing“ eelkõige sellistele äriühingu liikidele, mida on nimetatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/34/EL I lisas, ning „aktsiakapital“ hõlmab vajaduse korral mis tahes ülekursi.

2. Tegemist on äriühinguga (v.a alla kolme aasta tegutsenud VKE), kus vähemalt mõnel liikmel on piiramatu vastutus äriühingu võlgade eest ja kes on kaotanud kogunenud kahjumi tõttu üle poole oma raamatupidamises näidatud kapitalist. Käesoleva punkti tähenduses osutab „äriühing, kus vähemalt mõnel liikmel on piiramatu vastutus äriühingu võlgade eest“ eelkõige sellistele äriühingute liikidele, mida on nimetatud direktiivi 2013/34/EL II lisas.

3. Asjaomase ettevõtja suhtes on võlausaldajate soovil algatatud kõiki võlakohustusi hõlmav maksejõuetusmenetlus või ettevõtja vastab riigisisese õiguse kohaselt kõiki võlakohustusi hõlmava maksejõuetusmenetluse kohaldamise kriteeriumidele. Maksejõuetus on nähtus, mis iseloomustab ettevõtte majanduslikku seisundit, kuid ei tähenda iseenesest veel isiku pankrotti (mida reguleerib pankrotiseadus). Maksejõuetuse põhitunnus on, et võlgnik ei suuda rahuldada võlausaldaja nõudeid ja see suutmatuse ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine. Juriidilisest isikust võlgnik on maksejõuetu ka siis, kui võlgniku vara ei kata tema kohustusi ja

selline seisund ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine. Maksejõuetuse kontrollimisel tuleb lähtuda ettevõtte majandusaasta aruandest (bilansist).

4. Ettevõtja on saanud päästmisabi ja ei ole veel laenu tagasi maksnud või garantiid lõpetanud või on saanud ümberkorraldusabi ning tema suhtes kohaldatakse endiselt ümberkorraldamiskava. Riigid võivad anda kahte sorti riigiabi: päästmisabi ja restruktureerimisabi. Neid antakse raskustes olevale ettevõttele selleks, et ta raskustest välja tuua. Abi võib anda kümne aasta jooksul ühe korra. Restruktureerimisabi on ümberkorraldusabi.

5. Ettevõtja puhul, kes ei ole VKE, kui viimase kahe aasta jooksul: 1) on ettevõtja arvestuslik finantsvõimendus olnud suurem kui 7,5 ja 2) on ettevõtja EBITDA suhe intressimaksete kattevarasse olnud alla 1,0. Selle toetuse sihtrühmaks võivad olla vaid VKE-d.

Lõike 10 kohaselt ei kohaldata eelnõu riigiabi taotleja suhtes, kellele Euroopa Komisjoni või Euroopa Kohtu otsuse alusel, millega Eesti riigi poolt antud abi on tunnistatud ebaseaduslikuks või väärkasutatuks ja ühisturuga kokkusobimatuks, on esitatud seni täitmata korraldus abi tagasimaksmiseks. Nimetatud nõue tuleneb riigiabi reeglitest ja siin ei saa rakendada võimalust, et kui tagasimaksmise nõue on küll esitatud, kuid tähtaeg ei ole saabunud, võib uut toetust taotleda.

2. peatükk „Nõuded taotlejale ja taotlusele ning toetuse taotlemine“

Paragrahviga 4 kehtestatakse nõuded taotlejale.

Lõikes 1 kehtestatakse subjektid, kellele toetus on suunatud, ja üldtingimused, millele taotleja peab vastama. Viidatud lõikes nähakse ette nõuded, mille alusel tuvastatakse, kas taotlejal on olemas taotluses kirjeldatud tegevusteks ja tulemuste saavutamiseks vajalik haldus-, finants- ja toimumissuutlikkus.

Punktide 1, 2 ja 7 kohaselt saab taotleja olla Eestis registreeritud eraõiguslik juriidiline isik. Kuna taotlusvoor on suunatud vabaühendustele ehk sisemaistele valitsusest sõltumatutele organisatsioonidele, on taotlejate ringist välja arvatud riigi sihtasutused, riigi osalusel asutatud sihtasutused, kohaliku omavalitsuse sihtasutused või nimetatud isikute asutatud sihtasutused. Samuti ei saa taotlejaks olla erakond erakonnaseaduse ega äriühing äriseadustiku mõttes.

Punkti 3 kohaselt ei tohi taotlejal olla ajatamata maksu- või maksevõlga riigile. Kui taotlejal need on, ei ole nimetatud nõue täidetud. Maksu- ja maksevõla puudumisega arvestamise eesmärk on toetada taotlejat, kellel riigi ees rahalist võlga ei ole.

Punktis 4 sätestatakse, et taotlejal ei tohi olla äriregistrile majandusaasta aruande ega maksudeklaratsioonide esitamise võlga. Maksu- ja maksevõla puudumisega arvestamise eesmärk on toetada taotlejat, kellel riigi ees rahalist võlga ei ole. Äriregistrile majandusaasta aruande ja maksudeklaratsioonide esitamise kohustus tuleneb maksukorralduse seadusest ning see peab olema täidetud taotluse esitamise ajaks. Kohustus on täidetud näiteks juhul, kui majandusaasta aruanne on esitatud hilinenult, kuid siiski enne taotluse esitamist.

Punktis 5 sätestatakse, et taotlejal ei tohi olla taotluse esitamise seisuga tähtjaks täitmata kohustusi toetuse andja ees. Selline kohustus on näiteks aruande esitamata jätmine või toetuse kasutamise kontrolltoimingute tegemise käigus dokumentide esitamata jätmine või mõni muu kohalduvatest aktidest tulenev kohustus.

Punkti 6 kohaselt kontrollitakse, et taotleja suhtes ei oleks välja kuulutatud pankrotti ning et ta ei oleks likvideerimisel ega sundlõpetamisel. Teavet pankroti, likvideerimise ja sundlõpetamise menetluse kohta saab äriregistrist ning väljaandest Ametlikud Teadaanded.

Lõikes 2 kehtestatakse täpsustavad nõuded poliitika kujundamise toetuse taotlejale. Nende alusel tuvastatakse, kas taotlejal on vajalik võimekus panustada poliitika kujundamisse, sellega seotud õigusloomesse ning arengudokumentide väljatöötamisse ja muutmisse, sh võimekus osaleda valdkondlikes töörühmades või komisjonides.

Punkti 1 kohaselt peab poliitika kujundamise toetuse taotleja olema muuseumide, muinsuskaitse või raamatukogude valdkonda tervikuna hõlmav huvikaitseorganisatsioon, kelle tegevus on üleriigiline. Tervikuna hõlmamise all peetakse silmas seda, et huvikaitseorganisatsioon ei tegele ainult kitsalt ühe konkreetse valdkonna alateemaga. Üleriigilisuse nõue on täidetud, kui põhikirjas ei ole tegevusväli määratletud geograafiliselt kitsamalt kui kogu Eesti. Huvikaitse all peetakse silmas huvirühma kuuluvate inimeste huvide ja väärtuste kaitsmist ja esindamist suhetes avaliku võimu, äri sektori ja avaliku arvamusega.

Punkti 2 kohaselt peab taotleja põhikirjajärgne tegevus olema muuseumide, muinsuskaitse või raamatukogude valdkonna arendamine ja kutsehariduse või erialase pädevuse arendamine ning valdkonnas tegutsevate vabatahtlike või töötajate ühendamise valdkonnas tervikuna ja üle Eesti. Nõue on täidetud, kui taotleja põhikirjajärgseks tegevusalaks on kõik nimetatud tegevused ühe valdkonna raames.

Punktis 3 sätestatakse, et taotleja peab olema tegutsenud punktis 2 nimetatud tegevusalal vähemalt kaks viimast aastat enne taotluse esitamist ning panustanud muuseumi-, muinsuskaitse- või raamatukogupoliitika kujundamisse, sellega seotud õigusloomesse ning arengudokumentide väljatöötamisse ja muutmisse. Vähemalt kahe eelneva tegutsemisaasta nõude eesmärk on määrata poliitika kujundamise toetus juba end tõestanud ühingutele, keda saab hinnata nende varasema tegevuse põhjal.

Lõikes 3 kehtestatakse täpsustavad nõuded poliitika rakendamise toetuse taotlejale. Nende alusel tuvastatakse, kas taotlejal on vajalik võimekus viia ellu tegevusi, mis panustavad kultuuri arengukava eesmärkide saavutamisse. Poliitika rakendamise toetuse taotlejalt ei nõuta üleriigilist tegevust ega võimekust osaleda poliitika kujundamises. Ainus üldtingimustele lisanduv nõue on, et taotleja põhikirjajärgne tegevus on muuseumide, muinsuskaitse või raamatukogude valdkonna arendamine ning taotleja on tegutsenud sellel tegevusalal vähemalt kaks viimast aastat enne taotluse esitamist, et hinnata taotleja võimekust tegevusi edukalt ellu viia. Samas aga ei ole välistatud, et poliitika kujundamise võimekusega huvikaitseorganisatsioonid ei võiks samuti taotleda toetust poliitika rakendamiseks.

Paragrahviga 5 kehtestatakse nõuded taotlusele.

Lõikes 1 sätestatakse, et taotlusest peab selguma, et toetust taotletakse eelnõus nimetatud eesmärgi ja tulemuse saavutamiseks ning et tegevused vastavad taotlusvooru avamise teates nimetatud fookusteemadele ja tegevustele.

Poliitika rakendamise toetuse taotluses kirjeldatud tegevustel peab olema turutõrge. Turutõrge on olukord, kus taotleja elluviidav tegevus ei toimuks ilma avaliku sektori toetuseta või toimuks oluliselt väiksemas ulatuses. Üldine põhjus, miks riik majandustegevusse sekkub, on seotud turutõrkega ehk olukorraga, kus mingil põhjusel turumehhanismid ei toimi normaalselt. Turutõrke olemasolu ja olemust peab riik mistahes toetuste puhul hindama ja taotlejal tuleb seda taotluses kirjeldada.

Lõikes 2 sätestatakse, et kõik taotluses kavandatud tegevused peavad toimuma abikõlblikkuse perioodil. Poliitika rakendamise toetuse puhul peab taotlusest selguma ka taotletava toetuse osakaalu ja omafinantseeringu määra vastavus eelnõus sätestatud nõuetele.

Lõigetes 3–5 sätestatakse, milliseid andmeid ja dokumente peab taotlus sisaldama.

Lõikes 6 sätestatakse taotlejale lisateabe esitamise kohustus. Selleks, et vältida samade tegevuste ning sarnaste eesmärkide ja tulemuste saavutamise topeltfinantseerimist, kohustub taotleja esitama toetuse andjale teabe, kui ta on kõigile või osadele tegevustele taotlenud samal ajal toetust mõnest teisest meetmest või riigisisestest või muudest välisabivahenditest. Kulud topeltfinantseerida ei tohi.

Paragrahviga 6 sätestatakse taotlusvooru avamise regulatsioon.

Lõike 1 kohaselt teavitab toetuse andja taotlusvooru avamisest, eelarvest, eelarve jaotusest toetatavate tegevuste vahel, fookusteemadest ja tegevustest ning taotluste esitamise tähtajast oma veebilehel vähemalt 14 kalendripäeva enne taotlusvooru avamise päeva.

Fookusteemad valib toetuse andja kolmeks aastaks vastavalt kultuuri arengukavale. Need hõlmavad nii perioodi olulisemaid poliitikamuudatusi (sh õigusloome), mille puhul oodatakse huvikaitseorganisatsioone kaasa rääkima, kui ka konkreetseid kultuuri arengukavast tulenevaid tegevussuundi, kuhu oodatakse partnerite panust.

Eelarve jaotus poliitika kujundamise ja poliitika rakendamise toetuse vahel sõltub taotlusvooru kogueelarve suurusest. Esmalt otsustatakse kolme poliitika kujundaja toetuse saaja kogumaht: eesmärk on võimaldada kolmel poliitika kujundamise toetuse saajal katta vähemalt aastane tööandja kulu ühe kõrgharidusega kultuuritöötaja miinimumi mahus ja organisatsiooni jooksvad majanduskulud, mis on esmavajalikud organisatsiooni üldiseks toimimiseks. Sellest ülejääv osa taotlusvooru eelarvest jääb poliitika rakendamise toetustele.

Lõike 2 kohaselt avatakse taotlusvoor iga kolme aasta järel, st 2024. aasta sügisel, 2027. aasta sügisel, 2030. aasta sügisel jne. Kolmeaastane partnerlussuhe tagab stabiilsuse ja kindluse toetuse saajatele oma tegevuse kavandamisel ning võimaldab tegevustega saavutada suuremat ja kestvamat mõju.

Paragrahviga 7 sätestatakse taotluse esitamise regulatsioon.

Lõike 1 kohaselt tuleb taotlus esitada taotlusvooru avamise teavituses nimetatud tähtaja jooksul.

Lõigetes 2 ja 3 viidatakse, et taotluse peab esitama esindusõiguslik isik toetuse andja e-keskkonna kaudu. Kõiki taotlusvooru esitatud taotlusi menetletakse samal ajal. Tähtjaks esitatud taotlus peab olema esitatud ettenähtud viisil ja vormil koos nõutud dokumentidega. Taotlemine toimub toetuse andja taotluste menetlemise infosüsteemi ehk e-keskkonna kaudu. Kui taotluse esitamisel esineb e-keskkonnas tehniline rike, mistõttu ei ole võimalik taotlust tähtpäevaks esitada, loetakse taotlus siiski õigel ajal esitatuks, kui see on toetuse andjale saadetud tehnilise rikke kõrvaldamise järgsel tööpäeval.

Lõikes 4 selgitatakse, et toetust taotletakse kolmeks järjestikuseks kalendriaastaks. Kui poliitika kujundamise toetuse puhul määrab toetuse andja toetussumma enne taotluse esitamist (avaldatakse taotlusvooru avamise teates), siis poliitika rakendamise toetuse taotleja taotleb tegevuste elluviimiseks vajalikku summat kolmeks järjestikuseks kalendriaastaks ise.

Lõike 5 kohaselt võib taotleja esitada ühe taotluse poliitika kujundamise ja ühe taotluse poliitika rakendamise toetuse saamiseks. Kui taotleja soovib panustada poliitika rakendamisel mitmesse fookusteemasse, siis tuleb kõik kavandatavad tegevused esitada ühes taotluses.

3. peatükk „Kulude abikõlblikkus ja toetuse summa“

Paragrahviga 8 kehtestatakse kulude abikõlblikkuse reeglid.

Lõike 1 kohaselt on kulu abikõlblik, kui see on tegevuste elluviimiseks sobiv, vajalik, põhjendatud ja tõhus, tekib abikõlblikkuse perioodil, selle on tasunud toetuse saaja ning on kooskõlas nii Euroopa Liidu kui ka riigisisese õigusega. Tegemist on kulu abikõlblikuks lugemise üldpõhimõttega.

Kulu peab olema tekkinud (st tegevus või sündmus toimunud, kaup või teenus kätte saadud) abikõlblikkuse perioodil, kuid ei pea olema tasutud abikõlblikkuse perioodil.

Kuna eelnõu ei hõlma kõiki muude õigusaktidega reguleeritud kulu abikõlblikkuse tingimusi, on oluline rõhutada, et toetuse kasutamisel tuleb arvestada ka teiste riigisiseste kohalduvate õigusaktidega. Riigisisese õigusega kooskõlas olemise tingimus seisneb näiteks selles, et toetuse saaja peab järgima raamatupidamiseskirjadest ning maksuseadustest ja riigihangete seadusest tulenevaid piiranguid.

Kulu on põhjendatud, kui see on sobiv, vajalik ja tõhus ettenähtud eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks ning tekib toetatavate tegevuste käigus. See avaldub põhjendatuse nõude kaudu ehk peab olema tuvastatav põhjuslik seos, millest saab järeldada, et kulu on tekkinud asjakohaste toetatavate tegevuste käigus. Kulu on sobiv, kui see vähemalt soodustab tulemuste saavutamist. Kulu on vajalik, kui tulemust ei ole võimalik saavutada muu kuluga, mis on vähemalt sama tõhus. Kulu on tõhus, kui selle maksumus kajastab parimat võimalikku suhet kasutatud vahendite ja saavutatud tulemuste vahel.

Lõikega 2 kehtestatakse mitteabikõlblike kulude loend. Mitteabikõlblike kulude puhul on ainus erinevus kahe toetuse liigi vahel see, et poliitika kujundamise toetuse korral on kulu, mis on käsitletav erisoodustusena ja sellelt tasutav maks ning asutuse või isiku juhtimiskulu, abikõlblik, kuid poliitika rakendamise toetuse puhul ei ole. Erinevus kahe toetuseliigi vahel abikõlblike kulude osas tuleneb nende erinevatest eesmärkidest. Poliitika kujundamine hõlmab strateegilisi ja juhtimistegevusi, mille jaoks erisoodustused ja juhtimiskulud võivad olla vajalikud, samas kui poliitika rakendamine keskendub konkreetsete praktiliste eesmärkide saavutamisele, mille puhul ei ole sellised kulud põhjendatud.

Lõikes 3 sätestatakse, et kui toetus on käsitletav grupierandiga hõlmatud riigiabina, järgitakse lisaks lõigetes 1 ja 2 toodule abikõlblike ja mitteabikõlblike kulude määratlemisel grupierandi määruise artikli 53 lõikes 5 toodud abikõlblikkuse reegleid. Kultuuri edendamiseks ja kultuuripärandi säilitamiseks mõeldud abiliiki ja selles lubatud tegevuskulusid saab kasutada, kui eelnõus toodud tingimused on täidetud ehk kulu on ka eelnõu alusel abikõlblik. Tegevusabi abikõlblikud kulud artikli 53 alusel on järgmised: kultuuriasutuse ja pärandiobjekti kulud, mis seonduvad pideva või korrapärase tegevusega, sealhulgas näituste, etenduste ja üritustega ning sarnase kultuurilise tegevusega tavapärase tegevuse käigus; kulud, mis on seotud kultuuri ja kunstiga seotud haridustegevuse ning avalikkuse teavitamisega kultuuri väljendusvormide mitmekesisuse kaitse ja edendamise tähtsusest haridusprogrammide ja teadlikkuse tõstmise programmidega, sealhulgas uute tehnoloogiate abil; kulud, mille eesmärk on parandada üldsuse juurdepääsu kultuuriasutustele või pärandiobjektidele ja kultuurilisele tegevusele, sealhulgas digiteerimise ja muu uue tehnoloogia kasutamise kulud ning kulud puudega isikute juurdepääsu parandamiseks; kultuuriprojekti või -tegevusega otseselt seotud tegevuskulud, näiteks kinnisvara ja kultuuriasutuste rendikulud, reisikulud, kulud kultuuriprojekti või -tegevusega otseselt seotud materjalidele ja tarvikutele, näituste ja dekoratsioonide arhitektuurilistele struktuuridele, tööriistade, tarkvara ja varustuse laenu-, rendi- ja amortisatsioonikulu, kulud seoses juurdepääsuõigustega autoriõigustega kaitstud teostele ja muule intellektuaalomandiõigustega

kaitstud sisule, reklaamikulu ja kulud, mis on kantud vahetult projekti või tegevuse tulemusel; amortisatsioonikulud ja rahastamiskulud on abikõlblikud ainult siis, kui need ei ole hõlmatud investeringuteks ettenähtud abiga; kultuuriasutuse ja pärandiobjekti või projekti töötajatega seonduvad personalikulud; väliskonsultantide ja sisseostetud teenuste pakkujate osutatud nõustamis- ja tugiteenuste kulud, mis on kantud vahetult projekti tulemusel.

Paragrahviga 9 kehtestatakse toetatavate tegevuste abikõlblikkuse periood.

Abikõlblikkuse periood algab toetuse kavandatava kasutusaasta 1. jaanuarist või taotluses märgitud hilisemast kuupäevast ning ei või olla pikem kui sama kalendriaasta 31. detsember. Abikõlblikkuse periood ei kesta kolm aastat järjest, vaid esimese aasta tegevused ja sellega seotud kulud tuleb ära teha esimese aasta jooksul, kasutades selleks esimese aasta toetust; teise ja kolmanda aasta tegevused ja kulud tuleb teha vastavalt teisel ja kolmandal aastal.

Eelnõu ei näe ette abikõlblikkuse perioodi pikendamise võimalust, sest tegemist on kolme aasta toetusega ning toetuse andja eesmärk on saada toetuse eest tulemusi igal aastal. See tähendab, et tegevuskavas esimeseks aastaks kavandatud sündmust või tegevust ja sellega seotud kulusid ei saa järgmistesse aastatesse edasi lükata. Küll aga võib toetuse saaja esitada poliitika rakendamise toetuse puhul muudatustaotluse, et sarnaste maksumustega tegevusi aastate vahel ringi tõsta, kui see aitab kaasa tulemuste paremale saavutamisele (nt vahetada ringi koolituste teemasid). Kuna poliitika kujundamise toetus on mõeldud huvikaitseorganisatsiooni üldise toimimise jaoks ja selle kohta ei pea esitama kuludokumendipõhist aruannet, on selle toetuse liigi puhul küsimus rahavoogude mõistlikus juhtimises ning sisulises mõttes ei saagi tekkida püsikulude edasilükkamise vajadust.

Kui mõni tegevus jääb ära või kulud osutuvad väiksemaks, tuleb toetuse jääk toetuse andjale tagasi kanda.

Paragrahviga 10 kehtestatakse toetuse ülempiir ja osakaal.

Lõike 1 kohaselt kinnitab kultuuriminister igal aastal Kultuuriministeeriumi valitsemisala eelarve käskkirjaga toetuste koondsumma. Toetuse eraldamise otsused teeb kultuuriminister eelnõu §-s 13 sätestatud korras.

Lõike 2 kohaselt määratakse poliitika kujundamise toetus maksimaalselt kuuete taotlejale, kellest kuni kaks on muuseumide, kuni kaks muinsuskaitse ja kuni kaks raamatukogude valdkonnast. Esimese kalendriaasta toetuse suurus ning jaotus valdkondade ja taotlejate vahel avalikustatakse taotlusvooru avamise teates ning teise ja kolmanda aasta toetus ei ole suurem kui esimeseks aastaks määratud summa. Seega ei taotle poliitika kujundamise toetuse puhul toetust summaliselt, vaid toetuse andja kuulutab välja võimaluse kandideerida konkreetsele summale ning annab ette teemad ja tegevused, mille puhul ta tulemust ootab.

Lõike 3 kohaselt on poliitika rakendamise toetuse ülempiir taotleja kohta 55 000 eurot kalendriaastas – st kokku kolmeks aastaks maksimaalselt 165 000 eurot. Ülempiiri määramisel on lähtutud partnerorganisatsioonide senise taotlusvooru kogemusest, kus seni tegevustoetust saanud ühingute rakendusliku iseloomuga projektide (st üld- ja püsikulud maha arvatud, mis eelnõu kohaselt liiguvad poliitika kujundamise toetuse alla) toetatud tegevuste kogumaht ei ole olnud suurem kui 55 000 eurot.

Lõige 4 sätestab, et teise ja kolmanda kalendriaasta toetuse summa ei tohi olla suurem kui esimeseks kalendriaastaks määratud summa, kuid võib olla väiksem, kui KuM-i valitsemisala eelarves toimuvad muutused. Seega peavad taotlejad oma tegevuste planeerimisel lähtuma sellest, et toetussumma on üldjuhul kolm aastat järjest sama, sest taotlusvooru kogueelarve kolme aasta

jooksul ei kasva. Seetõttu tuleb taotlejal juba tegevusi planeerides arvestada võimaliku inflatsiooniga ning teise ja kolmanda aasta tegevuskavas tuleb selle võrra vähem tegevusi planeerida või suurendada omaosalust järgnevatel aastatel või kavandada (suuremat) kaasfinantseeringut muudest allikatest. Kui aga nt riigi üldisest majanduslikust olukorrast tulenevalt tekib vajadus KuM-i valitsemisala eelarvet muuta ning see toob kaasa taotlusvooru eelarve vähenemise, võib toetuse andja toetust proportsionaalselt vähendada. Vastav õigus on sätestatud ka §-s 23.

Lõike 5 kohaselt on poliitika kujundamise toetuse maksimaalne osakaal abikõlblikest kuludest on 100% – see tähendab, et omafinantseeringut ei nõuta.

Lõike 6 kohaselt on poliitika rakendamise toetuse maksimaalne osakaal abikõlblikest kuludest 80% – see tähendab, et vähemalt 20% taotluse eelarves esitatud abikõlblikest kuludest peab toetuse saaja katma omafinantseeringu arvelt. Omafinantseering võib sisaldada kaasfinantseeringut. Taotluses peab olema märgitud kalendriaasta kogueelarve, taotletava toetuse summa ja selle protsentuaalne osakaal abikõlblikest kuludest ning need peavad jääma eelnõuga lubatu piiresse. Omaosaluse nõue on kehtestatud põhjusel, et leida projekte ellu viima finantssuutlikud partnerid. Lisaks on omaosaluse nõue seatud selleks, et tagada toetuse andmise kooskõla riigiabi reeglitega.

4. peatükk „Taotluste menetlemine“

Paragrahviga 11 kehtestatakse taotluste menetlemise kord.

Lõige 1 sätestab, et taotluse menetlemise tähtaeg on kuni 30 tööpäeva alates taotlusvooru sulgemisest. HMS-i § 41 järgi peab haldusorgan, kui ta ei saa ettenähtud aja jooksul haldusakti anda või toimingut sooritada, teatama viivitusest tõenäolise aja ning tähtaja ületamist põhjendama.

Lõike 2 kohaselt jäetakse taotlus läbi vaatamata, kui seda ei ole tähtjaks esitatud. See tähendab, et sellisel juhul taotlust nõuetele vastavuse kontrolli ei võeta.

Lõike 3 kohaselt võib toetuse andja taotluse esitamise tähtaja mõjuval põhjusel ennistada. Seda võib teha toetuse andja omal algatusel või taotleja taotluse alusel.

Lõigete 4–5 kohaselt võib toetuse andja juhul, kui taotluse läbivaatamise käigus selgub, et see ei ole piisavalt selge ja/või sisaldab puudusi, küsida taotlejalt andmete kohta selgitusi ja lisadokumente või nõuda taotluse täiendamist või muutmist. Taotlejale edastatakse e-keskkonna kaudu teade, milles on kirjeldatud asjaolusid, mis vajavad täiendavat selgitamist, täiendamist või lisateavet, ning märgitud tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks. Puuduste kõrvaldamiseks võib toetuse andja anda taotlejale kuni viis tööpäeva, mil eelnõu § 11 lõikes 1 toodud taotluse menetlemise aeg peatub. Kui puudus kõrvaldatakse, loetakse puudusega seotud nõue täidetuks.

Toetuse andja jätab taotluse läbi vaatamata ja sisuliselt hindamata, kui taotleja ei ole eelnõu § 11 lõikes 5 sätestatud tähtaja jooksul puudusi kõrvaldanud või kui puuduste kõrvaldamise raames esitatud lisateave ei anna ikkagi alust lugeda nõuet täidetuks. Taotluse võib jätta läbi vaatamata taotlusõiguse puudumise tõttu ja muudel HMS-is toodud alustel. Teave taotluse läbi vaatamata jätmise kohta edastatakse taotlejale e-keskkonna kaudu kümne tööpäeva jooksul tähtaja saabumisest arvates.

Lõike 6 kohaselt on toetuse andjal õigus teha taotlejale ettepanek muuta taotluse eelarvet ja tegevusi nii, et tegevuste eesmärgid ei muutu. Algse eesmärgi muutmine on sisuliselt uus taotlus ja selline taotlus peaks uuesti konkureerima uues taotlusvoorus.

Lõike 7 kohaselt saab toetuse andja tunnistada taotleja ja taotluse nõuetele vastavaks ainult juhul, kui on täidetud kõik eelnõu §-des 3–5 sätestatud nõuded.

Paragrahvis 12 reguleeritakse nõuetele vastavaks tunnistatud taotluste sisulist hindamist.

Lõike 1 kohaselt hindab taotlusi toetuse andja moodustatud komisjon. Selle koosseisu avalikustab toetuse andja oma veebilehel.

Lõige 2 sätestab, et taotlusi hinnatakse eelnõu lisas esitatud hindamismetoodika järgi. Selles esitatakse kriteeriumid, hindamisskaalad ja kirjeldused. Nende selge lahtimõtestamine, sh asjaolude kirjeldus, on oluline, et taotlejale oleks arusaadav, mille järgi taotlusi hinnatakse. Samuti on läbipaistvad ja selgelt kirjeldatud kriteeriumid abiks taotluse koostamisel ning tegevuste ja tulemuste kirjeldamisel. Ühtlasi saavad selgetest kriteeriumidest juhinduda taotluste hindajad.

Lõike 3 kohaselt kaasatakse hindamisse vajaduse korral hääleõiguseta eksperte. Hinnangute andmisel lähtub ekspert kehtestatud hindamismetoodikast.

Lõike 4 kohaselt peavad hindamiskomisjoni liikmed ja eksperdid kooskõlas korruptsioonivastase seaduse ja HMS-iga kinnitama oma erapooletust ja sõltumatust. Erapooletuse nõue rakendub kõikidele hindajatele. Seotuse olemasolul tuleb hindajal end taandada HMS-i §-s 10 sätestatud tingimustel ja korras. Taandamise korral tehakse vastav märge hindamiskomisjoni protokollis. Erapooletuse ja sõltumatuse kinnitamine hinnatavatest taotlustest tähendab kirjalikku kinnitamist.

Lõikega 5 nähakse ette, kellele teeb komisjon ettepaneku otsuse tegemiseks.

Paragrahviga 13 nähakse ette taotluse rahuldamise, osalise rahuldamise ja rahuldamata jätmise tingimused ja kord.

Lõikes 1 sätestatakse, kes teeb taotluse rahuldamise, osalise rahuldamise ja rahuldamata jätmise otsuse ja millal.

Lõike 2 kohaselt rahuldatakse taotlus juhul, kui taotleja ja taotlus vastavad eelnõus nimetatud nõuetele ning taotlus kuulub komisjoni hindamistulemuse põhjal rahuldamisele.

Lõike 3 kohaselt võib poliitika rakendamise toetuse taotluse rahuldada osaliselt. Osaline rahuldamine tähendab, et mõnda algse taotluse põhiesemeks olevat asjaolu, näiteks toetuse summat, tegevusi ja tulemusi, ei toetata algses taotluses nimetatud ulatuses või kujul. Taotluse osalise rahuldamise otsus tehakse taotlejaga varem kooskõlastatult ja selles täpsustatakse, millises ulatuses taotlus rahuldatakse.

Muutmisettepanek on põhjendatud näiteks juhul, kui kõik kavandatavad tegevused ei ole taotletavas mahus sobivad, vajalikud või piisavad ja kui taotluses nimetatud asjaolu muutmise tulemusel on oodatav mõju vöoru eesmärkidele suurem. Muutmisettepanek võib olla ajendatud ka asjaolust, et taotluste rahuldamiseks kavandatud eelarve ei võimalda taotletud toetuse summat täielikult katta. Sellisel juhul pakutakse taotlejale võimalust kaaluda, kas ta on nõus viima tegevused ellu ka väiksema toetussummaga või vajaduse korral tegevuskava muutma.

Muutmisettepaneku tegemisel on toetuse andjal kohustus taotleja ära kuulata. Kui taotleja on nõus tegevuskava muutma, tuleb toetuse andjal veenduda, et muudetud taotlus vastab endiselt nõuetele ja hindamiskriteeriumidele. Selleks võib olla vaja veel kord kontrollida taotluse nõuetele vastavust ja muudetud mahus tegevuskava. Kui taotleja ei ole nõus tegevuskava muutma ehk kokkulepet ei saavutata, jäetakse taotlus rahuldamata.

Lõike 4 kohaselt võib taotluse rahuldada ka kõrvaltingimusega. Kui mõni nõue ei ole taotluse menetlemise ajal täidetud, see ei takista taotluse menetlemist ning on tõenäoline, et see täidetakse mõistliku aja jooksul ja igal juhul enne tegevuste lõpetamist, võib taotluse rahuldada kõrvaltingimusega. Kõrvaltingimuse seadmisel täpsustab toetuse andja, mida toetuse saaja peab tegema või milline asjaolu ja millise aja jooksul peab tõendatud olema.

Nõuetekohase kõrvaltingimuse saabumisel lisatakse sellekohane teave taotluse rahuldamise otsuse juurde. Kui taotluse rahuldamise otsus on tingimuslik, menetletakse taotlust tavalises korras. Erisus on vaid selles, et toetust ei tohi välja maksta enne kõrvaltingimuse saabumist või täitmist.

Lõike 5 kohaselt ei teki toetuse saajal taotluse kõrvaltingimusega rahuldamise otsuse põhjal õigust toetuse maksele. Makse saab teha siis, kui toetuse saaja on esitanud toetuse andjale teabe tingimuse saabumise või täitmise kohta. Toetuse saaja ei pea seda teavet esitama juhul, kui toetuse andja saab selle ise tuvastada.

Lõike 6 kohaselt tehakse taotluse rahuldamata jätmise otsus, kui taotleja ja/või taotlus ei vasta kas või ühele eelnõus sätestatud nõudele, taotleja mõjutab taotluse menetlemist pettuse või ähvardusega või muul õigusvastasel viisil, taotleja ei võimalda taotluse nõuetele vastavust kontrollida, taotlus ei kuulu hindamistulemuse põhjal rahuldamisele, taotlusvooru eelarve mahu tõttu ei ole võimalik toetust eraldada või taotleja ei ole nõus taotluse osalise rahuldamise ettepanekuga toetuse vähendamise või taotluses kavandatud toetatavate tegevuste muutmise kohta. Taotluse rahuldamata jätmise otsuse tegemisel lähtutakse HMS-i §-dest 56 ja 57. Taotluse rahuldamata jätmise otsuses esitatakse HMS-is nõutud info. Eraldi korda selle kohta eelnõus ei ole. HMS-i kohaselt tuleb soodustava haldusakti andmisest keeldumist kirjalikult põhjendada, märkides selles õigusliku aluse ja otsuse õigusliku alusega seotud asjakohased faktilised asjaolud.

Lõike 7 kohaselt võib toetuse andja jätta taotluse rahuldamata, kui taotluses esitatud ja taotluse menetlemise raames kogutud teavet kogumis hinnates ilmneb, et kavandatud tegevustel ei ole turutõrget. Turutõrge on olukord, kus taotleja elluviidav tegevus ei toimuks ilma avaliku sektori toetuseta või toimuks oluliselt väiksemas ulatuses. Üldine põhjus, miks riik majandustegevusse sekkub, on seotud turutõrkega ehk olukorraga, kus mingil põhjusel turumehhanismid ei toimi normaalselt.

Lõike 8 kohaselt saadetakse taotlejale tema kohta tehtud otsus e-keskkonna kaudu.

Paragrahviga 14 sätestatakse taotleja ja toetuse saaja ärakuulamisega seotud regulatsioon.

Taotlejale ja toetuse saajale antakse HMS-i § 40 tähenduses ärakuulamisõigus. Ärakuulamisõigus haldusmenetluses eeldab, et asjaomasel isikul on võimalus enda arvamust asjassepuutavas küsimuses piisavalt selgitada ja vajaduse korral võtta seisukoht dokumentide suhtes, mille haldusorgan on tema asja menetlemisel esitanud.

Lõigetega 1–2 nimetatakse, millisel juhul tuleb, arvestades eelnõus sätestatud menetlustähtaegu, enne otsuse tegemist anda taotlejale ja toetuse saajale võimalus esitada selgitusi otsuse põhimotiivide ja põhjenduste kohta. Ära ei kuulata, kui HMS-i § 40 lõike 3 punkti 4 kohaselt tehakse otsus toetuse saaja või taotleja kasuks ja ka näiteks juhul, kui taotlusvooru taotluse esitanud taotlejaid on üle 50. Eelnõu § 14 lõike 1 punktis 2 korratakse üle sisuliselt HMS-i § 40 lõike 3 punkt 2, mille kohaselt võib menetlusosalise jätta ära kuulamata, kui menetlusosalise taotluses või seletuses esitatud andmetest ei kalduta kõrvale ning puudub vajadus lisaandmete saamiseks. Nimelt, kui taotluse rahuldamata jätmise otsus põhineb vaid taotlusel ja selle menetlemisel puuduste kõrvaldamise raames esitatud andmetel, saab sellise korra abil öelda, et taotleja on ära kuulatud.

5. peatükk „Taotluse rahuldamise otsuse muutmine ja kehtetuks tunnistamine“

Paragrahviga 15 sätestatakse taotluse rahuldamise otsuse muutmisega seonduvad tingimused.

Lõikes 1 sätestatakse, millistel tingimustel saab taotluse rahuldamise otsust muuta ja kelle algatusel.

Toetuse andja peab igat teavet hindama, sest olenemata toetuse saaja taotluse sõnastusest võib teavet käsitleda sisuliselt taotluse rahuldamise otsuse muutmise avalduse või teatena. Kui sisuliselt on tegemist olukorraga, kus otsust peaks muutma otsusega, tuleb toetuse andjal otsustada, kas seda teha või mitte. Muudatus tehakse tavaliselt toetuse saaja algatusel, näiteks juhul, kui toetuse saaja peab möödapääsmatuks muuta tegevuskava (toetatavat tegevust või selle ulatust; tegevus jäetakse ära või lisatakse täiendav tegevus), abikõlblike kulude kogumahtu või toetuse osakaalu abikõlblikest kuludest. Muudatuste võimaldamine on sobiv ja vajalik, sest toetuse taotlemisel ei pruugita kõiki tulemuse saavutamiseks vajalikke tegevusi või tegevuste ulatust ette näha. Muutuda ei tohi tegevuste eesmärk ja saavutatav tulemus. Kui muuta tahetakse algset eesmärki ja tulemust, on tegemist sisuliselt uue taotlusega.

Lõike 2 kohaselt saab taotluse rahuldamise otsust muuta, kuni see ei ole kehtivust kaotanud. Haldusakt kehtib kuni haldusaktiga antud õiguse või kohustuse lõpliku realiseerimiseni. Taotluse rahuldamise otsust võib muuta kuni abikõlblikkuse perioodi lõpuni, kuid mitte pärast tegevuste lõppemist.

Lõike 3 kohaselt võib toetuse andja keelduda taotluse rahuldamise otsuse muutmisest, kui muutunud asjaolude tõttu ei ole taotlus kooskõlas eelnõus sätestatud tingimustega, soovitud muudatuse korral on oodatavate tulemuste saavutamine kaheldav või tegevuste lõpetamine ei ole abikõlblikkuse perioodi jooksul tõenäoline. Sellisel juhul toetuse saaja avaldust taotluse rahuldamise otsuse muutmiseks ei rahuldata, toetuse saaja ei saa toetuse kasutamist ettenähtud tingimustel jätkata ja taotluse rahuldamise otsus tunnistatakse täielikult või osaliselt kehtetuks.

Lõige 4 sätestab taotluse rahuldamise otsuse muutmise avalduse läbivaatamise tähtaja ja otsusest teavitamise viisi.

Paragrahviga 16 kehtestatakse taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamise alused.

Lõikes 1 viidatakse, millistel juhtudel taotluse rahuldamise otsus osaliselt või täielikult kehtetuks tunnistatakse. Seda tehakse juhul, kui ilmneb asjaolu, mille korral taotlust ei oleks rahuldatud või seda oleks tehtud osaliselt, kui taotlemisel või tegevuste elluviimisel on teadlikult esitatud valet või ebatäielikku teavet või kui teave on jäetud teadlikult esitamata, kui kõrvaltingimusega taotluse rahuldamise otsuse korral kõrvaltingimus ei saabu või ei suudeta seda täita, toetuse saaja avaldust taotluse rahuldamise otsuse muutmiseks ei rahuldata ja toetuse kasutamist ei ole ettenähtud tingimustel võimalik jätkata ning toetuse saaja esitab avalduse toetuse kasutamisest loobumise kohta. Samuti tunnistatakse kogu taotluse rahuldamise otsus kehtetuks, kui see tühistatakse toetuse tagasinõudmise otsusega.

Taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamise korral tuleb järgida proportsionaalsuse ja ärakuulamise nõudeid, kuid arvestusega, et taotluse rahuldamise otsus ei tohi jääda kehtima selliselt, et see on vastuolus eelnõus sätestatuga. Tahtlikult valeandmete esitamise avastamise korral tolerants puudub, mis tähendab, et sellise asjaolu avastamisel tuleb taotluse rahuldamise otsus kehtetuks tunnistada.

Taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamise ja eelnõu § 19 kohase toetuse tagasinõudmise otsuse tegemise erinevus on see, et kehtetuks tunnistatakse see siis, kui taotlust ei oleks pidanud

rahuldama või pärast rahuldamise otsuse tegemist ilmneb asjaolu, mille tulemusel ei ole tegevusi võimalik või vajalik esialgu kavandatud mahus või viisil ellu viia, sh kui toetuse saaja enam toetust ei soovi. Kehtetuks tunnistamisega ei ole tegemist juhul, kui toetuse kasutamise tingimuste, nõuete või kohustuste rikkumise tõttu tehakse toetuse tagasinõudmise otsus. Siiski on nendel otsustel ühine tagajärg – saadavat toetust vähendatakse kuni nullini. Kui on selge, et toetust algses taotluse rahuldamise otsuses nimetatud mahus ära ei kasutata, vormistatakse pigem otsuse muutmise otsus, kuid võib vormistada ka osaliselt kehtetuks tunnistamise otsuse. Kui esialgu määratud toetus jääb kasutamata, tuleks määratud toetuse summat selle võrra vähendada juba tegevuste elluviimise ajal.

Lõige 2 sätestab, et taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamise tõttu tuleb õigusliku aluseta saadud toetus toetuse saajal andjale tagastada.

6. peatükk „Toetuse maksmise tingimused ja aruande esitamine“

Paragrahviga 17 sätestatakse toetuse maksmise tingimused.

Lõikes 1 sätestatakse, et esimese kalendriaasta toetus makstakse toetuse saajale ettemaksena ühes osas 14 tööpäeva jooksul pärast taotluse rahuldamise otsuse tegemist.

Lõikega 2 täpsustatakse, et teise ja kolmanda kalendriaasta toetus makstakse toetuse saajale samuti 14 tööpäeva jooksul pärast vastava kalendriaasta toetuse eraldamise otsuse tegemist, kuid seda tingimusel, et toetuse andja on eelnõu § 18 lõikes 1 nimetatud vahearuande kinnitanud ja toetuse saaja vastab endiselt eelnõu §-s 4 sätestatud tingimustele.

Lõikega 3 piiratakse toetuse andjal kohustuse võtmist, kui taotluse rahuldamise otsus tehakse kõrvaltingimusega. Toetus makstakse välja pärast kõrvaltingimuse saabumist või täitmist.

Paragrahviga 18 kehtestatakse toetuse kasutamisega seotud aruande esitamise põhimõtted.

Lõikes 1 sätestatakse toetuse saajale aruande esitamise kohustus. Toetuse saaja esitab vahearuande toetuse kasutamise esimese ja teise kalendriaasta 1. detsembriks ning lõpparuande 30 kalendripäeva jooksul pärast viimase toetuse kasutamise kalendriaasta abikõlblikkuse perioodi. Aruande esitamisel lähtub toetuse saaja taotlusest, määruse nõuetest ja aruannete kinnitatud vormidest.

Lõikes 2 sätestatakse toetuse andjale vahe- ja lõpparuande menetlustähtaeg.

Lõikega 3 antakse toetuse saajale võimalus lõpparuande esitamise tähtaega põhjendatud juhtudel avalduse alusel pikendada. Näiteks võib see olla vajalik juhul, kui kõik abikõlblikkuse perioodil tehtud kulude arved ei ole veel laekunud. Lõpparuande esitamise tähtaja pikendamine ei tähenda abikõlblikkuse perioodi pikendamist (see ei ole eelnõu kohaselt võimalik).

Vahearuande esitamise tähtaja pikendamise võimalust eelnõu ette ei näe, sest see muudaks võimatuks järgneva kalendriaasta toetuse õigeaegse ülekandmise ja tegevustega alustamise. Kuna vahearuanne ei kata nii või teisiti kogu aastat, sest see esitatakse 1. detsembriks, siis puudub ka sisuline vajadus tähtaja pikendamiseks. Esimese aasta vahearuandest ajaliselt välja jäänud tegevused kajastatakse teise aasta vahearuandes.

Lõikes 4 sätestatakse, et toetuse andja võib juhul, kui aruande läbivaatamise käigus selgub, et selles esinevad puudused, küsida toetuse saajalt aruandes esitatud andmete kohta selgitusi ja lisadokumente või nõuda aruande täiendamist ehk puuduste kõrvaldamist. Puuduste kõrvaldamiseks võib toetuse andja anda toetuse saajale kuni kümme tööpäeva, mil eelnõu § 18

lõikes 2 sätestatud aruande menetlemise aeg peatub. Kui puudus kõrvaldatakse, loetakse puudusega seotud nõue täidetuks.

Lõikes 5 sätestatakse aruande kinnitamise tingimused.

7. peatükk „Toetuse tagasinõudmine“

Paragrahviga 19 reguleeritakse toetuse osalise või täieliku tagasinõudmise otsuse tegemist ja toetuse tagasimaksmist nimetatud otsuse alusel. Toetust taotledes nõustub taotleja toetuse eraldamise tingimustega, sh kohustusega maksta toetus tagasi, kui see on saadud mitteabikõlbliku kulu katteks või esineb mõni muu toetuse tagasinõudmise alus. Toetuse tagasinõudmise otsuse puhul on tegemist HMS-i tähenduses haldusaktiga.

Lõikes 1 sätestatakse, millal toetuse tagasinõudmise otsus tehakse.

Toetuse tagasinõudmise otsus tuleb teha näiteks juhul, kui hüvitamiseks esitatud kulu osutub mitteabikõlblikuks – näiteks sama kulusumma on hüvitamise alus juba olnud, kulu liik ei ole abikõlblik või kulu liik on abikõlblik, kuid see ei ole seotud toetatava tegevusega. Kulu võib lugeda mitteabikõlblikuks ilma puuduste kõrvaldamiseks täiendava tähtaja andmiseta, kui on ilmselge, et puudusi kõrvaldada ei saa.

Toetuse tagasinõudmise otsus tuleb teha näiteks ka siis, kui selgub, et toetust on välja makstud mitteabikõlbliku kulu hüvitamiseks. Sellisel juhul kaalutlusõigus, kas teha toetuse tagasinõudmise otsus või mitte, puudub. Kaalutlusõigust ei ole ka juhul, kui toetuse andmine ei ole kooskõlas riigiabi andmise regulatsiooniga.

Toetuse tagasinõudmise otsus tehakse kaalutlusõiguse alusel, kui toetuse saaja on rikkunud kohustust või jätnud täitmata nõude, mis on mõjutanud või võib mõjutada kulude abikõlblikkust. Silmas peetakse olukorda, kus toetuse saaja ei järgi menetluskorda või ei täida kohustust või nõuet ning täitmata jätmisega kaasnevat kahjusummat ei ole võimalik võlaõigusseaduse tähenduses üheselt tuvastada. Näiteks on kahjustatud rahaliste vahendite säästliku kasutamise põhimõtet.

Kui toetuse saaja suhtes on algatatud likvideerimis- või pankrotimenetlus, ei ole ainult see veel alus toetuse tagasinõudmise otsuse tegemiseks, kuid on toetuse andjale ajend, et hinnata, kas toetatav tegevus jääb sealjuures pooleli või toetuse sihipärane kasutamine katkeb kohustuslikul ajaperioodil.

Toetuse saaja peab toetuse tagasi maksma toetuse tagasinõudmise otsuses näidatud summas ja tähtjaks. Kui toetuse tagasinõudmise otsuse sisuks on kogu toetus tühistada, tuleb toetuse tagasinõudmise otsus tunnistada kehtetuks. Seda ka põhjusel, et kui määratud toetust selle tagasinõudmise otsuse tõttu saada ei ole, lõpevad taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamisel ka toetuse saaja muud kohustused, nagu näiteks toetatavate tegevuste lõpuleviimine.

Enne toetuse tagasinõudmise otsuse tegemist tuleb anda toetuse saajale võimalus asjaolusid selgitada ehk ta elnõu § 14 kohaselt ära kuulata. Sellega tagatakse, et toetuse saaja on tema suhtes algatatud menetlusest teadlik ning ta on saanud otsustamisel teadaolevaid asjaolusid selgitada ja toetuse andja on saanud neid otsuse tegemisel arvesse võtta.

Lõike 2 kohaselt ei tehta toetuse tagasinõudmise otsust, kui täidetud on kõik toetuse vabatahtliku tagastamise tingimused: puudus kõrvaldatakse või kohustus või nõue täidetakse või kui toetuse saaja ise avastas ja teatas toetuse andjale, et talle on hüvitatud mitteabikõlblik kulu ja tagastas selle toetuse andjale. Samuti ei tehta tagasinõudmise otsust, kui tagasinõudmisele kuulub kuni 500 eurot, kuid mitte rohkem kui kaks protsenti määratud toetusest.

Lõiked 3 ja 5 sätestavad toetuse tagasinõudmise otsuse tegemise tähtajad. Otsuse võib teha kolme aasta jooksul toetuse saaja viimase kohustuse täitmise lõppemisest, välja arvatud ebaseadusliku, väärkasutatud või ühisturuga kokkusobimatu riigiabi korral. Sellisel juhul võib toetuse tagasinõudmise otsuse teha kümne aasta jooksul pärast toetuse saajale toetuse eraldamist. Ebaseaduslikuks riigiabiks loetakse nõukogu määruse (EL) nr 2015/1589, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 kohaldamiseks (kodifitseeritud tekst) (ELT L 248, 24.09.2015, lk 9–29), artikli 1 punktis f nimetatud abi. Riigiabi väärkasutamiseks loetakse nõukogu määruse (EL) nr 2015/1589 artikli 1 punktis g sätestatud. Ebaseaduslik riigiabi on uus abi, mis ei ole eraldatud kooskõlas riigiabi reeglitega. Väärkasutatud abi on abi, mida ei ole kasutatud kooskõlas toetuse andmise tingimuste ja taotluse rahuldamise otsusega.

Ebaseadusliku riigiabi korral tuleb toetus tagasi maksta koos intressiga toetuse väljamaksmisest arvates. Aluseks tuleb võtta toetuse maksmise ajal rakendatud Euroopa Liidu Teatajas avaldatud intressimäär.

Lõike 4 kohaselt tuleb toetus tagastada 60 kalendripäeva jooksul alates toetuse tagasinõudmise otsuse kehtima hakkamise päevast. Toetuse tagasinõudmise otsus kui haldusakt hakkab HMS-i § 61 lõike 1 järgi kehtima alates selle teatavaks tegemisest või kättetoimetamisest koostoimes HMS-i § 62 lõike 2 punktiga 2, mille kohaselt tuleb haldusaktist teatada menetlusosalisele kättetoimetamisega, kui varasem haldusakt tunnistatakse kehtetuks või seda muudetakse.

Lõigetega 6–11 reguleeritakse toetuse tagasimaksmise ajatamist.

Lõikes 12 sätestatakse, et kui tagasimaksmisele kuuluvat toetust tagasi ei maksta, võib toetuse andja nõuda üleantud rahalisi vahendeid tagasi HMS-i § 69 lõike 1 ja võlaõigusseaduse § 1028 alusel (alusetu rikastumine). See tähendab, et toetuse tagasinõudmise otsus on täidetav üksnes tsiviilkohtu kaudu.

8. peatükk „Toetuse saaja ja toetuse andja õigused ja kohustused“

Paragrahviga 20 kehtestatakse toetuse saaja kohustused, mis rakenduvad alates taotluse rahuldamise otsuse jõustumisest. Toetuse saaja peab tagama eelnõus sätestatud kohustuste täitmise ja eduka elluviimise taotluse rahuldamise otsuses ja eelnõus sätestatud tähtaegade ja tingimuste kohaselt. Toetuse saaja kohustuste tagamine tähendab, et kohustuse peab olema täitnud tema ise. Toetuse saaja kohustuste täidetusest sõltub, kas toetus makstakse välja täies mahus või vaid täitmisele vastavas mahus. Seega tuleb toetuse saajal täita kohustusi väga hoolikalt.

Punkti 1 kohaselt peab toetuse saaja viima tegevused ellu heakskiidetud taotluse kohaselt ja saavutama tema enda kavandatud tulemused. Eesmärgid ja tulemused ning nende saavutamiseks kavandatavad tegevused peavad olema kooskõlas eelnõus sätestatuga.

Punkti 2 kohaselt peab poliitika rakendamise toetuse saaja tagama omafinantseeringu ettenähtud ulatuses. Toetuse saamise eeldus on kohustuslikus ulatuses ja viisil oma- või kaasfinantseeringusse panustamine ehk nõutud osas abikõlblike kulude tasumise tõendatus. Poliitika kujundamise toetuse puhul omafinantseeringu nõuet ei ole.

Punkti 3 kohaselt on toetuse saajal kohustus, mis hõlmab üldist korrektsust teabe ja aruannete esitamisel, sh ettenähtud vorminõuete järgimist, arusaadavate selgituste andmist ning õigete andmete ja nõutud dokumentide tähtaegset esitamist. Nimetatud nõue hõlmab ka seda, et kulu ja maksmist tõendavad dokumendid peavad vastama raamatupidamisarvestuses kehtivatele nõuetele.

Punkti 4 kohaselt peab toetuse saaja järgima tegevuste elluviimisega seotud teenuste ostmisel riigihangete seaduse põhimõtteid ka siis, kui ta ei ole hankija riigihangete seaduse tähenduses. Toetuse saaja peab võtma vähemalt kolm võrreldavat hinnapakumist tehingute puhul, mille maksumus on ilma käibemaksuta võrdne 10 000 euroga või ületab seda. Kui toetuse saaja ei ole hankija riigihangete seaduse tähenduses, peab ta tõendama, et ostu maksumuse kujunemisel on järgitud riigihangete seaduse §-s 3 sätestatud nõudeid. Mittehankijate kohustust ühtlustatakse riigihangete seaduse tähenduses hankijate kohustusega, sest mõlemal juhul on tegemist avaliku ressursi kasutamisega.

Punkti 5 kohaselt peab toetuse saaja järgima riigiabi andmist reguleerivatest õigusaktidest tulenevaid kohustusi ja nõudeid, kui need on asjakohased.

Punkti 6 kohaselt on toetuse saajal kohustus säilitada toetuse taotlemise, tegevuste elluviimist ja kulude abikõlblikkust tõendavaid dokumente ning muid tõendeid raamatupidamisseaduses kehtestatud tingimuste kohaselt, kui tegemist ei ole riigiabi saajaga. Riigiabi saajad lähtuvad eelnõu § 3 lõikes 8 sätestatust.

Punktide 7 kohaselt peab toetuse saaja aitama kaasa toetuse andja kontrollitegevusele, sest eelkõige on toetuse saaja kohustus tõendada kulude abikõlblikkust ning esitatud teabe õigsust või paikapidavust, sh peab ta esitama asjakohased raamatupidamis- ja pangadokumendid, lepingud ja juhtimisotsused, et veenda toetuse andjat, et tegu ei ole pettuse ega topeltfinantseerimisega ning täiendavat tuluallikat ei ole tekkinud. Nimetatud kohustuse rikkumine võib kaasa tuua toetuse vähendamise ja tagasinõudmise eelkõige seetõttu, et kulu abikõlblikkuses või kohustuste täitmisel ei saa veenduda.

Punkti 9 kohaselt peab toetuse saaja tagama usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtte järgimise, mida tuleb rakendada ka tegevuste elluviimisega seotud finantsandmete kajastamisel. Finantsandmed, st tegevuste elluviimisega seotud kulud ja nende maksumus, peavad olema üheselt eristatavad, sealjuures see, millised neist on käsitletavad abikõlblikena. Nimetatud kohustuse rikkumine võib kaasa tuua toetuse tagasinõudmise otsuse, sest võib tekkida kahtlus, et kogu finantsteave ei ole tuvastatav ehk ei ole usaldusväärne.

Punkti 10 kohaselt peab toetuse saaja teavitama viivitamata kirjalikult toetuse andjat taotluses esitatud või tegevuste elluviimisega seotud andmete muutumisest. Toetuse andja hindab saadud teabe alusel, kas rakendamistingimused või toetuse andmise eeldused on endised või vajab taotluse rahuldamise otsus muutmist.

Punktide 11 ja 12 kohaselt peab toetuse saaja tagastama toetuse kasutamata jäägi ja toetuse tagasinõudmise otsuse kohase toetuse.

Punkti 13 kohaselt peab toetuse saaja esitama koos vahearuandega teise ja kolmanda kalendriaasta täpsustatud tegevuskava toetuse kasutamise kalendriaasta 1. detsembriks. Nõue kehtib nii poliitika kujundamise kui ka poliitika rakendamise toetuse saaja kohta. See nõue tagab, et toetuse andjal on pidev ülevaade tegevuste edenemisest ja tulevikuplaanidest. Täpsustatud tegevuskava esitamine võimaldab toetuse andjal hinnata, kas tegevused liiguvad plaanipäraselt edasi või kas on vaja teha mingeid muudatusi.

Punkti 14 kohaselt peab poliitika rakendamise toetuse saaja esitama peale vahearuande ja täpsustatud tegevuskava teise ja kolmanda kalendriaasta täpsustatud eelarve. Selle punkti eesmärk on tagada läbipaistvus ja kontroll rahaliste vahendite sihipärase kasutamise üle.

Punkti 15 kohaselt peab toetuse saaja lähtuma läbipaistva huvikaitse heast tavast⁴ ja vabaühenduste eetikakoodeksist⁵. Avatud valitsemise oluline osa on poliitikakujundamise läbipaistvus, et kõik mõistaks, missuguste põhjenduste, aga ka kelle mõjutustegevuse abil otsused sünnivad. Ebaeetiliste võtete kasutamine võib negatiivselt mõjutada vabaühendust, tema valdkonda kui ka kogu vabakonda. Tava järgimisest võib teada anda oma kodulehel, olles selle oma organisatsioonis läbi arutanud ja läbi mõtestanud. Eetikakoodeks sätestab vabaühenduste väärika tegutsemise põhimõtted, mille järgimine suurendab ühenduste ja mittetulundussektori usaldusväärsust ühiskonnas.

Punkt 16 sätestab, et poliitika rakendamise toetuse saaja peab katma toetatavate tegevuste maksumuse suurenemisel kallinemise osa.

Paragrahviga 21 kehtestatakse toetuse saaja õigused.

Punkti 1 kohaselt on toetuse saajal õigus saada toetuse andjalt teavet ja nõuandeid, mis on seotud toetuse kasutamist puudutavates õigusaktides sätestatud nõuete ja toetuse saaja kohustustega. Toetuse saaja võib pöörduda toetuse andja poole, et saada juhiseid tegevuste nõuetekohaseks elluviimiseks, sh eelhinnaangut kavandatavatele muudatustele, selgitusi kulude abikõlblikkuse ja muude eelnõus sätestatud tingimuste kohta jms.

Punkti 2 kohaselt on toetuse saajal õigus esitada eelnõu § 14 kohaselt oma seisukohad. Äraakuulamisõigus haldusmenetluses eeldab, et asjaomasel isikul on võimalik oma arvamust asjassepuutuvas küsimuses piisavalt selgitada ja vajaduse korral võtta seisukoht haldusorganilt tema asja menetlemisel esitatud dokumentide suhtes.

Punkti 3 kohaselt on toetuse saajal õigus tutvuda tema kohta koostatud dokumendis sisalduva või sellega lahutamatult seotud teabega. Üle korratakse toetuse saaja õigus tutvuda dokumendis teda puudutava teabega ja saada väljavõtteid, kui dokument sisaldab andmeid, millele on juurdepääs piiratud. Avalikustamisele ei kuulu teave, mis võimaldab seostada, millise hinnangu andis toetuse andja konkreetne ametnik, töötaja või kaasatud hindaja. Hindaja kaitse on oluline, et tagada ausalt antud hinnang, et seda ei saaks seostada konkreetse hindajaga ja et vähendada hindamisjärgset hinnangute andmist hindajale endale.

Punktis 4 rõhutatakse üle toetuse saaja õigus toetusest igal ajal loobuda ja see tagastada.

Paragrahviga 22 kehtestatakse toetuse andja kohustused.

Toetuse andja peamised ülesanded on teavitada avalikkust taotlusvooru avamisest, nõustada toetuse taotlejaid, valida rahastamiseks sobivad taotlused, koostada toetuse andmise või andmata jätmise otsused, maksta toetust, sh kontrollida toetuse maksmise eelduste täidetust, ja nõuda toetus tagasi, kui avastatakse eksimus, mida ei saa puuduste kõrvaldamise teel või ettekirjutuse tegemisega heastada.

Paragrahviga 23 kehtestatakse toetuse andja õigused.

Toetuse andja õigused on seotud tema kohustuste täitmisega. Tal on õigus kontrollida tegevuste elluviimist ja nõuda asjakohaste lisaandmete esitamist. Ühtlasi antakse toetuse andjale õigus teha abikõlblike kulude kontrolli toetuse saaja juures kohapeal. Kohapealse kontrolli käigus saab tuvastada toetuse saaja kohustuste täitmist, sh tegevuste toimumist ja edenemist ehk toetuse andmise aluseks olevate tulemuste saavutamist, kulude ja tulude kohta eraldi arvepidamise olemasolu ning tehingute kajastamist raamatupidamises. Kohapealse kontrolli käigus

⁴ <https://www.heakodanik.ee/labipaistva-huvikaitse-hea-tava/>

⁵ <https://heakodanik.ee/vabauhenduste-eetikakoodeks/>

kontrollitakse ka toetuse andjale abikõlblike kulude kohta esitatud dokumentide vastavust originaalile.

Toetuse andjal on õigus lõpetada toetuse maksmine ja/või nõuda toetuse osalist või täielikku tagastamist, kui toetuse saaja rikub määruses ja/või taotluse rahuldamise otsuses sätestatud tingimusi või kaldub muul viisil kõrvale taotluses või taotluse rahuldamise otsuses või määruses sätestatust, samuti vähendada proportsionaalselt toetuse suurust, kui taotluse rahuldamise otsuses kinnitatud tegevuste maksumus väheneb või kui KuM-i valitsemisala eelarves toimuvad muutused.

Toetuse andjal on õigus keelduda toetuse maksmisest, kui toetuse saaja majanduslik olukord on halvenenud sellisel määral, et toetuse kasutamine või tegevuste elluviimine on ohustatud, ning keelduda toetuse maksmisest, kui toetuse saajal on tekkinud maksu- või maksevõlg riigi ees ja see on ajatamata. Lisaks on toetuse saajal õigus otsustada oma kaalutlusõiguse alusel eelnõu § 19 kohase toetuse tagasinõudmise ulatuse üle ja teha muid määruses, teistes toetuse andmisele kohalduvates õigusaktides või taotluse rahuldamise otsuses sätestatud toiminguid.

3. Eelnõu lisa „Taotluste hindamismetoodika“

Hindamismetoodika koosneb kahest osast: 1) poliitika kujundamise ja 2) poliitika rakendamise toetuse taotluste hindamiskriteeriumidest, hindamisskaaladest ja nende kirjeldustest.

Poliitika kujundamise toetuse taotluste hindamisel on eesmärk välja selgitada taotlejad, kel on suurim organisatsiooniline võimekus osaleda poliitika kujundamises ning suutlikkus esitleda ja kaitsta oma liikmeskonna või esindatava huvirühma seisukohti üleriigilisel tasandil. Neil peab olema võimekus tagada olulisemates küsimustes vajaliku info kättesaadavus oma liikmeskonnale või esindatavale huvirühmale ja anda neile võimalus arvamuse avaldamiseks. Selleks peavad neil olema mitmekesised info- ja kaasamiskanaliid. Koostööpakkumine peab vastama taotlusvooru eesmärgile, oodatavale tulemusele ning taotlusvooru avamise teates nimetatud fookusteemadele. Kui taotlejate sisuline võimekus on võrdselt kõrge, st et taotlused on saanud hindamisel võrdse punktisumma, heidetakse valiku tegemiseks liisku.

Poliitika rakendamise taotluste hindamisel on eesmärk välja selgitada taotlejad, kel on suurim organisatsiooniline võimekus viia ellu kultuuri arengukavast lähtuvate fookusteemade tegevusi. Hindamiskriteeriumid on tavapärased projektitaotluste puhul kasutatavad kriteeriumid. Hinnatakse tegevuskava läbimõeldust, sihtrühma suurust ja määratluse selgust, teostajate professionaalsust ja haldusvõimekust, eelarve realistlikkust, kuluefektiivsust ja kuluartiklite põhjendatust.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu vähese tähtsusega abi ja grupierandiga hõlmatud riigiabi puudutavad sätted on Euroopa Liidu vastava regulatsiooniga kooskõlas.

5. Eelnõu mõju

5.1. Sotsiaalsed mõjud (kultuur)

Eelnõu kehtestab senisest selgemad prioriteedid ja fookusteemad vastavalt kultuuri arengukava strateegilistele eesmärkidele, mis võimaldab ressursse suunata läbimõeldumalt. See suurendab tõenäosust, et toetused toovad kaasa märgatava ja kestva mõju muuseumide, muinsuskaitse ja raamatukogude valdkonnas.

Kolmeaastane partnerlussuhe tagab stabiilsuse ja kindluse toetuse saajatele, mis võimaldab neil oma tegevusi paremini kavandada ja ellu viia. Pikemaajaline planeerimine peaks viima kvaliteetsemate ja jätkusuutlikumate tegevusteni.

Eelnõu mõjutab positiivselt muuseumide, muinsuskaitse ja raamatukogude valdkonnas tegutsevate huvikaitseorganisatsioonide üldist võimekust huvikaitstes, aidates seeläbi kaasa kvaliteetsemale ja kaasavamale kultuuripoliitikale.

Kehtivate määruste asendamine uuega võib tekitada teatud segadust ja ebakindlust seni tegevustoetust saanud organisatsioonides. Selle ennetamiseks ja võimaliku negatiivse mõju vähendamiseks on juba toimunud strateegiapäev, kus kavandatava muudatuse põhimõtteid ja eesmärgi tutvustati.

Organisatsioonid, kes ei saa voolu tulemusena poliitika kujundamise toetust, võivad tunda end vähem kaasatuna ja tõrjutuna. Selle ennetamiseks plaanib KuM jätkata senist kaasamispoliitikat, kus aruteludesse ja konsultatsioonidesse kaasatakse endiselt kõiki huvirühmi, sõltumata sellest, kas nad saavad mõnest taotlusvoorst toetust või mitte. See eeldab muu hulgas, et kogu poliitika kujundamise ja rakendamise seotud teave on avalikult kättesaadav, et kõik organisatsioonid saavad jälgida poliitikamuudatusi, osaleda aruteludes ja esitada oma ettepanekuid. Lisaks on võimalik laiendada igal aastal toimuva strateegiliste partnerite arenduspäeva sihtrühma, et pakkuda nõustamist ja koolitust ka neile organisatsioonidele, kes ei saa poliitika kujundamise toetust.

5.2. Mõju riigiasutuste töökorraldusele

Kolmeaastased partnerlussuhted vähendavad KuM-i halduskoormust, sest taotlusvoolu ei ole vaja korraldada enam igal aastal. Samas aga kasvab KuM-i halduskoormus taotlejate ja toetuse saajate arvu suurenemise tõttu, sest praeguse kultuuripärandi valdkonna toetamise meetme rakendaja oli Muinsuskaitseamet. Muinsuskaitseameti halduskoormus vastavalt väheneb.

Olulist mõju muudele valdkondadele ega ebasoovitavaid mõjusid ei kaasne.

6. Eelnõu rakendamiseks vajalikud kulutused

Eelnõu alusel toetuse andmist rahastatakse riigieelarvest. Plaanitav taotlusvoolu maht on 350 000 eurot, mis saadakse kahe senise taotlusvoolu summa liitmisel. Meetme rakendamine ei too kaasa lisakulusid.

Eelnõu ei mõjuta seda, kui suur on taotlusvoolu eelarve, vaid reguleerib põhimõtteid, kuidas olemasolevat raha taotlejate vahel jagatakse, sest taotlusvoolude määrad ei reguleeri riigieelarve koostamise protsessi. Taotlusvoolude mahud sõltuvad riigieelarve strateegiast, konkreetse eelarveaasta riigieelarvest ja kultuuripoliitilistest prioriteetidest.

7. Eelnõu rakendamine ja jõustumine

Eelnõu jõustub üldises korras ehk kolmandal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

8. Eelnõu koostööstamine ja huvirühmade kaasamine

12.04.2024 tutvustati eelnõu põhimõtteid senisest partnerorganisatsioonide taotlusvoorst toetust saanud ühingutele, kelle kohapealset suulist ja ka hilisemat kirjalikku tagasisidet võeti suures osas arvesse käesoleva eelnõu koostamisel.

Eelnõu esitati õigusaktide koostööstamise infosüsteemi EIS kaudu koostööstamiseks Rahandusministeeriumile, kes koostööstast eelnõu vaikimisi, ning eelnõu kohta küsiti arvamust Vabaühenduste Liidult ja muuseumide, muinsuskaitse ja raamatukogude valdkonnas tegutsevatelt organisatsioonidelt, kes on selle taotlusvooru sihtrühm. Esitatud märkuste ja ettepanekute tabel on toodud seletuskirja lisas.

Lisaks toimus 04.09.2024 kohtumine koostööstusringil tagasisidet andnud ühingute esindajatega ning selle tulemusena tehti eelnõusse täiendavaid parandusi.